O lucrare bărnuţiană despre mitropolia blăjeană

Dr. MIRCEA POPA
Universitatea „1 Decembrie 1918"
Alba Iulia

Abstract

A Simion Bărnuţiu' Work About Mitropolia from Blaj

Even nowadays, much of Simion Bărnuţiu's works are still unpublished; among them, ***Prologus galeatus. Mitropolia de la Alba Iulia. O vorbă la tempul său despre libertatea şi unitatea besercei românesci. Închinată clerului şi poporului acestei beserici****, whose importance for our history is questionless. Bărnuţiu wrote it while he was a student, at Pavia, in the summer of 1854, and it is considered to be the last of his works, meant the public, that proves his European vision of political and ideological problems. Using the dialogue shape between three symbolic characters, Petru, Pavel and Toma, Bărnuţiu highlights the importance of religious authonomy; he considers that church must not obey to political authorities and that it must be considered an instrument of national entrechment. He proves himself to be familiarized with the canonic laws and accentuates the importance of religious unity. The main ideea is that the activity of Blaj Mitropolia must be real and consists in religious liberty.*

Keywords: *Simion Bărnuţiu, Blaj, Romanian history, religious authonomy, symbolic characters.*

La 2 august 2008 s-au împlinit două sute de ani de la naşterea lui Simion Bărnuţiu, strategul revoluţiei transilvănene de la 1848, autorul celebrului discurs de pe Câmpia Libertăţii de la 3/15 mai 1848, cel care a marcat în chip profund şi definitiv desfăşurarea evenimentelor viitoare. Se cuvine să îl evocăm pe marele bărbat, cu acest prilej, într-un festin spiritual, care să-i pună în adevărata lumină măreţia faptelor, dar mai ales importanţa şi dimensiunea operei, rămasă până la ora de faţă în cea mai mare parte nepublicată şi, deci, necunoscută specialiştilor şi publicului larg cititor.

Între aceste scrieri de o importanţă covârşitoare pentru destinul neamului, se află una asupra căreia aş dori să insist în mod special. Este vorba de lucrarea intitulată ***Prologus galeatus. Mitropolia de la Alba Iulia. O vorbă la tempul său despre libertatea şi unitatea besercei***

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

românesci. Închinată clerului şi poporului acestei beserici, Viena, 2 octombrie 1854, rămasă şi ea în manuscris.[1]

Pentru a judeca la adevărata valoare bogăţia şi profunzimea ideilor bărnuţiene cuprinse în această scriere, este absolut necesar să facem câteva raportări la momentul şi împrejurările în care Simion Bărnuţiu s-a simţit dator să iasă în arenă cu o astfel de scriere.

Suntem în vara anului 1854 când Bărnuţiu, înscris din noiembrie 1852, era student la Facultatea de Drept din Pavia, se afla în preajma trecerii doctoratului, cu teza ***Argomenti di giuresprudenza e di scienze politiche***. Chiar de a doua zi, fără să mai întârzie nici o clipă, porneşte spre ţară, având de gând să se oprească pentru puţin timp şi la Viena, acolo de unde erau conduse destinele naţiei sale şi unde se înmatriculase în mai 1851, tot ca student la drept. Aici îl întâlneşte pe August Treboniu Laurian, care îi oferă un post de translator-traducător pentru legile imperiale, post deţinut până atunci de Aron Florian. Credem că Bărnuţiu a acceptat postul, deoarece proaspătul doctor în legi a rămas la Viena toată vara şi toamna anului 1854, mai precis până în preajma Crăciunului, când a plecat spre Iaşi, unde fusese îmbiat cu catedra de filozofie a universităţii de acolo, cu o remuneraţie de 200 de galbeni anual. Eliberat de obligaţiile studenţeşti şi de examenele riguroase din timpul anilor de studii, Simion Bărnuţiu se aruncă din nou, cu o poftă mereu netemperată, în viaţa publicistică şi ştiinţifică, aşa după cum o cereau imperativele vieţii naţionale, folosind şederea de la Viena pentru a realiza lucrarea de faţă. După ce mai redactase în acelaşi an două materiale de actualitate, unul destinat legiunii române conduse de Gh. Magheru, şi altul privind însemnătatea Dunării în context european, articol pe care îl publică în ***Foaia pentru minte*** de la Braşov, acum se dedică cu toate puterile şi cunoştinţele sale analizării unui alt eveniment de actualitate, şi anume, ridicarea la rang de mitropolie a episcopiei de la Blaj, admisă de împărat cu puţin timp înainte, în 1853. Pentru fostul notar episcopal de la Blaj şi pentru profesorul de filozofie care a fost, subiectul nu numai că îl interesa în cel mai înalt grad, dar îi oferea şi posibilitatea de a-şi spune părerea într-o chestiune de mare importanţă pentru destinul naţional al poporului său, căci evenimentul în sine reprezenta pentru Bărnuţiu un act istoric cu multiple semnificaţii. După o scurtă perioadă de acalmie, când s-a dedicat împlinirii studiilor juridice, strategul revoluţiei de la 1848 simţea nevoia să revină în actualitate pentru a dezbate public o problemă esenţială pentru românii transilvăneni: problema confesională. La 1842 se simţise dator să intervină pentru salvarea limbii naţionale de primejdia care o păştea,

[1] Manuscris rom. nr. 167, aflat în păstrarea Bibliotecii Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca (fost 174). Este scris cu litere latine şi semnat „*Un român*."

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

redactând ***Protestul Consistoriului din Blaj contra limbii maghiare*** şi intervenind în presă cu articolul ***O tocmeală de ruşine şi o lege nedreaptă***. La 1848 luase apărarea naţiunii române şi-i fixase devenirea printr-un splendid discurs, care a electrizat adunarea românească de la Blaj, iar acum era nevoie de fixarea politicii comune a celor două biserici naţionale faţă de Curtea vieneză. Sunt, de fapt, cele trei mari probleme care l-au preocupat şi i-au jalonat existenţa: limba - naţionalitatea - religia, un trinom care a constituit însăţi temelia gândirii sale teoretice şi practice. Dacă privitor la primele două îşi spusese părerea până atunci, acum era momentul să atragă românilor atenţia asupra importanţei bisericii, a afirmării unei politici coerente şi demne în acest sector, care să ducă la o nouă afirmare şi consolidare a naţiunii româneşti. Acţiunea lui este aceea a omului providenţial care iese la lumină în momente de cumpănă, sunând din trâmbiţele idealismului adunarea şi chemând la strângerea rândurilor.

Lucrarea la care ne referim încheie, într-un chip simbolic, mărturiile privind fidelitatea sa faţă de cazuistica naţională, activismul său revoluţionar paşoptist care, după această dată, intră în umbră, prin cantonarea sa în domeniul strict didactic. Este cea din urmă lucrare destinată publicităţii, din care respiră aerul european al viziunii sale politico-ideologice, cutreierată de curenţii gândirii liberale, puse în valoare de ideile lui Krug, Savigny sau Gotfried Müller, potrivit căruia dreptul trebuie să primeze întotdeauna asupra forţei. Rezolvarea, nu formală şi de mântuială, a chestiunii independenţei şi autonomiei bisericii românilor, era pentru el o chestiune de urgenţă, o chestiune vitală, care trebuia înţeleasă în adevăraţii ei parametri istorici şi în raport cu starea de acum şi cu dorinţa de viitor a poporului român din Transilvania. „Învierea" mitropoliei româneşti, cum o numeşte, era pentru el o chestiune de satisfacţie personală dar, în acelaşi timp, şi de o mare responsabilitate civică, deoarece trebuia speculat momentul pentru a ridica cele două confesiuni româneşti din starea de dependenţă faţă de tutela străină şi de a le plasa la locul ce li se cuvenea de drept, loc reclamat de timpurile moderne, de secolul naţionalităţilor. Pârghia bisericească a luptei pentru afirmarea conştiinţei naţionale se cerea activată şi rezolvată potrivit cu starea timpului, conştient fiind că prin intermediul ei se pot rezolva multe neajunsuri şi pentru că biserica a fost instituţia cel mai bine conservată în timp şi cea mai aproape de nevoile poporului de jos. De aceea, el va face ample incursiuni în trecutul libertăţilor bisericeşti, pe care le pune pe tapet, deoarece ele veneau să sublinieze un principiu de continuitate şi de rezistenţă spirituală ce servea prezentul, întărindu-i convingerile şi îndemnându-l la acţiune.

Pentru a prezenta mai alert şi mai dinamic toate problemele bisericii româneşti, el recurge aici la forma dialogică, apelând la numele a trei

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

personaje simbolice: Petru, Pavel şi Toma (cel din urmă caracterizat prin neîncredere şi îndoială, fiind cel care pune problemele cele mai arzătoare şi mai delicate), ca reprezentanţi ai comunităţii româneşti: „*Trei fii ai besericii româneşti din părţile Mitropoliei*," precizează el. Lucrarea beneficiază şi de o scurtă prefaţă, intitulată ***Cătră lectoriu***, în care autorul afirmă următoarele: „*Scopul mieu scriind aceste conversăciuni a fost ca românii să nu rătăcească la secături de la problema cea mai adevărată întru a căreia deslegare asudă toate năciunile cele înţelepte; şi să nu tot facă alianţe bisericeşti şi cu unii şi cu alţii, pentru că prin aceasta-şi ruinează unitatea şi puterea naciunale, fără de care nu se poate face nimic demn în acest secul descept, industrios, pozitiv, serios*." Şi mai departe, „*Vorbesc de disciplina bisericei noastre, nu de dogmate; de libertatea şi unitatea ei, nu de fotianism grecesc, neci de iezuitism lătinesc, de capitule, nu de canonici în persoană*." De asemenea, el ţine să avertizeze că va vorbi aici în numele ambelor confesiuni româneşti, dar doreşte să nu supere pe niciuna, căci el scrie „*în semn de amoare şi de reverinţă cătră clerul şi poporul românesc de îmbe confesiunile. Deci neuniţii să nu se supere căci vin aici cu o parte a mitropoliei româneşti, pentru ca ce a fost împreunată de Dumnezeu în neşte tempuri fericite, omul cum va putea să despartă? Uniţii încă să nu se smentească, căci vorbesc şi pentru neuniţi; pentru că io cred că neuniţii au aceeaşi cădinţă la mitropolie şi asemine drept ca şi uniţii pre pământ şi în ceriu*." Şi, în final, „*Încăodată cui nu-i vor place părerile mele, stee în ale sale, numai atât cer ca, voind a judeca fără de prejudeţ despre libertatea şi unitatea besericii româneşti: să iasă din separatism dacă poate şi să se redice pe culmea dreptului şi a înţelepciunii de unde se vede dreptatea fieştecăruia şi folosul tuturor. Fii sănătos şi voios, amate lectoriu!*"

Dezbaterea problemelor religioase ale românilor începe din momentul în care Petru şi Pavel salută şi se bucură de reînvierea mitropoliei, în vreme ce Toma e mai sceptic. El e de părere că, până nu va vedea restaurate prin sinod „*toate drepturile vechi şi datinele cele bune, iar cele rele şi deşerte abrogate*," până atunci el nu se va putea bucura deplin, deoarece nu e vorba de întemeierea unei mitropolii noi, ci de continuarea şi revendicarea drepturilor pe care vechea mitropolie le avea. Căci poate să existe doar o reînviere cu numele, de formă, şi nu una de drept, ceea ce n-ar fi de dorit.

Ceea ce pretinde el, înainte de toate, mitropoliei renăscute este înaintarea creştinească, deoarece, „*dacă cumva mitropolia ar merge îndărăt cu creşcerea clerului şi a poporului, ca pe timpurile când era asuprită de slavonism, unguri, protestanţi şi iesuiţi, dacă nu o va cufunda încă şi mai tare în obscurantism sau dacă va sta pe loc, atunci chiar şi de ar învia astăzi, n-are nici o garanţie că nu va muri iar mâine o poimâine. Eară pentru ce am vorbit de restaurarea drepturilor şi a datinelor celor bune, de abrogarea celor rele şi*

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

de înaintarea creştinească după Spiritul Evanghelistului pentru că sa-ţi mai spun încă o dată io numai pe semnale aceste pot cunoaşte că mitropolia a înviat în adevăr şi cum nu va mai muri, precepi acum?"

Cei care participă la această dezbatere „conversionalnică" invocă una dintre problemele de bază care condiţionează această înaintare creştinească, şi anume, raportul dintre biserică şi stat. În această chestiune, opinia lui Bărnuţiu este una fermă: „*biserica nu e supusă statului nici în cele disciplinare, dreptul securităţii are acest înţeles că ea are drept a pofti de la stat ca să nu o împiedece până se ocupă cu trebile sale şi nu iese afară din sfera dreptului său*." Paul aduce în discuţie faptul că biserica nu are nici o putere lumească şi că ea ar depinde „*numai de la graţia celor ce au putere a o suferi şi a o risipi, a o omorî şi a o învia*," dar Toma vine să-i demonstreze că există şi o libertate spirituală, cu înţeles mai larg, care ţine de dreptul natural al individului, de dreptul credinţei de a fi protejată prin însuşi cuvântul Domnului, deoarece în lumea locuită de om contează nu numai puterea fizică, ci şi cea spirituală, care îl apără pe cel sărman şi oropsit dinaintea celui înarmat. Iată argumentul lui: „*Tu, Paule, măsori dreptul după putere şi prin putere mi se pare că înţelegi numai puterea cea brută, a lega şi a-i bate pe alţii, a-i închide şi a-i omorî, tare te înşeli; ar fi vai de omul sărac când i-ai măsura dreptul după putere şi când i s-ar întinde şi dreptul numai până unde-i ajunge puterea, cum zici tu, atunci n-ar mai fi nici o dreptate pe lume, cel mai tare ar fi mai mare preste toţi şi nimene nu s-ar pute apăra în contră-i. Nu e aşa, Paule, putearei nu se cade a fi dogmă; pe ea a lăsat-o Dumnezeu ca să fie şerbitoria dreptului, chemarea ei este chiemare de şerbitorit, nu de domn; numai dreptăţii se cade a fi domn în lume. Apoi prin putere nu devi*[2] *să înţelegi singură puterea de a lega şi de a tăia; şi altă putere însă poate şerbi dreptului spre apărare, precum că e puterea cea morală sau spirituală, fiindcă aducerea puterii precum zici e dată şi ertată numai pentru apărarea dreptului şi dacă-l poate apăra şi în putere spirituale, urmează că ai şi drepturi, măcar că n-ai putere de a spânzura pre nimene. Vezi, aşa se cuvine a zice şi despre soţietatea besericească, fiindcă beserica-şi poate apăra drepturile cu singură putere spirituală care o are de la întemeietorul său, Iesu Cristu, ajunge ca să facă o reprezentăciune energioasă sau în timpuri de mare nevoie o protestăciune cum că îi sunt vătămate drepturile*." Bisericii trebuie să i se respecte de către puterea laică drepturile ei moştenite, căci „*statul n-are drept a opri pe membrii besericii ca să nu corespundă cu mai marii besericii, n-are drept a întemeia sau a desface seminariile besericeşti după arbitrariul şi părerea sa, n-are drept, cum zici, a pune şi a desface episcopi, parohi* [şi] *a-i considera* [pe aceştia] *ca pe nişte dregători de stat; n-are drept a împiedica*

[2] *Trebuie* (n. n.)

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

beserica de la câştigarea averilor, a le pune supt administrăciunea statului sau a depune pe aceeaşi de plăcere."

Mai marii bisericii au dreptul de a fi aleşi după propriile reguli, în sinoade legal constituite, la care participă oamenii bisericii, deşi, arată el, acest lucru s-a făcut la început în Transilvania, prin participarea tuturor creştinilor. A fost acesta un uz la români, cu „*cât au fost românii mai îndepărtaţi atât de despotismul împăraţilor creştini, cât şi de barbaria sultanilor turceşti*." În acest scop, aduce şi argumente istorice, cum ar fi acesta: „*Din seclul al XIV-lea avem diploma lui Antoniu, patriarhul din Constantinopol, în care zice că după moartea egumenului Pahomie al mănăstirei fundate în Maramureş de Baliţa şi Drag Meşter, toţi fraţi spirituali, şi Baliţa şi Drag Meşter cu toţi oamenii mici şi mari din numitele pertinenţe ale mănăstirei, adică din Salanţiu, Metişa, Ugocea, Bersava, Cicionu, Balbanul, Almagiul să se adune şi aşa adunaţi să-şi aleagă un egumen cu autoritatea şi cu bine-zicerea noastră şi cel ce va fi aşa ales, să aibă toată potestatea preste toate veniturile monasteriului prezis în acest mod ca şi predecesorii săi*." Comentariul lui Bărnuţiu este acesta: „*Vedem că românii alegeau păstori în seclul XIV cu mic cu mare, adică tot poporul. Cartea aceasta fu întărită după aceea de regele Vladislav în a. 1494. Se vede însă că ungurii mai târziu i-a scos pe poporul român de la alegerea episcopului*," rămânând ca acesta să fie ales doar prin consensul preoţilor.

Acelaşi mod de alegere episcopilor s-a păstrat şi în cadrul bisericii unite din Ardeal. În acest sens, el adaugă: „*Forma alegerii episcopilor la uniţi e tot aceeaşi care este şi la neuniţi, fiindcă românii toţi se ţin de beserica Răsăritului şi ceşti dincoace de Carpaţi de mitropolia de Alba Iulia, la care şi neuniţii tot acelaşi drept au ca şi uniţii, dacă nu mai mare; precum şi în uz, încă asemine modificat, îl vedem prin legea Aprobatelor. Adică după ce moare episcopul au lipseşte într-un alt chip, se cere voie de alegere de la Principe, care, vicariul generariu, au alt care administră în locul episcopului o face cunoscută clerului, defige ziua alegerii la sinoadele protopopeşti, se adună acum toţi preoţii - mai demult se va* [fi] *adunat fără îndoială şi poporul, precum s-ar cădea să fie şi acum, pentru că altmintrelea episcopul ales e numai al clerului şi nu al poporului*" etc.

După cum se vede, Bărnuţiu stăpâneşte foarte bine jurisprudenţa bisericească şi are păreri ferme cu privire la alegerea episcopilor, susţinând sinodalitatea, dar şi participarea laicilor la procesul alegerii.

Sinodalitatea este o idee mai veche pentru care a militat Bărnuţiu într-un articol din epoca blăjeană, intitulat ***Săborul cel mare al episcopiei din Blaj***. Bărnuţiu e de părere că doar soboarele, prin care se acordă o consultanţă largă a credincioşilor, pot hotărî asupra destinului bisericii. Legat de acest aspect este alegerea episcopului, pentru care cere ca vechile canoane bisericeşti să fie riguros respectate , făcând pe această temă

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

incursiuni avizate în alegerile de episcopi de la sârbi, la neuniţi şi uniţii din Transilvania, respingând din principiu orice amestec al autorităţilor în această chestiune. „Stările" care au participat la alegerea arhiepiscopului sunt cele care reprezintă cel mai bine poporul, şi anume: popimea, nobilimea, ostăşimea şi cetăţenii. El consideră ca normale zilele când arhiepiscopul neunit din Ardeal era investit (confirmat) la Bucureşti, dar se arată total împotriva situaţiei ca ierarhul bisericii româneşti neunite din Ardeal să depindă de mitropolia de la Carloviţ. El e de părere că lupta pentru independenţa bisericii româneşti trebuie făcută de către amândouă religiile, deoarece toate popoarele au o „biserică naţională" şi trebuie să avem şi noi una, subliniind că „*noi ţinem legea românească, noi suntem români, legea noastră nu e rusească, noi nu suntem ruşi, nice greci, nice sârbi*," din care cauză găseşte ca nefericite numirile pleonastice de „greco-catolici" şi „greco-ortodocşi." Fiecare biserică are, după opinia sa, drept la limba naţională, căci însuşi Mântuitorul şi-a trimis apostolii în lume „*ca să se poată înţelege cu toate ginţile în limbile lor*." Episcopii noştri trebuiau să rămână independenţi din punct de vedere religios, chiar în momentele dificile, când s-au închinat prea uşor străinilor, dar e de părere că „*amoarea frăţească poate să unească şi desbinaţii de o sută de ani*," orice lipsă de colaborare între bisericile unei naţiuni slăbindu-i puterea, „*unirile şi desbinările aceste le-au făcut străinii tot spre peirea românilor*." „*Cu schimbarea confesiunii numai vom pierde timpul certându-ne şi nu vom dobândi nimic*" mai afirmă el. De aceea, solicită tuturor să fie foarte atenţi la înşelătorii care s-au infiltrat printre noi şi să nu se lase prostiţi de ademenirile altora: „*Mântuirea noastră, mai zic odată, nu poate veni fără numai din şcoalele şi din bisericile ridicate de noi şi prin puterea noastră*." Nici un om cu suflet sincer, arată el, „*n-ar cuteza a da conseliu ca o năciune a-şi schimba legea strămoşească cu alta, care nu părtineşte nici libertatea besericească, nici creşterea clerului şi a poporului*." Ca atare, sfatul său este ca „*tot omul să rămână în beserica părinţilor*." O reformă în biserica românească se impune însă şi aceasta trebuie făcută pentru mărirea libertăţilor tuturor credincioşilor, căci „*fiecare om şi verce soţietate cu cât e mai liber, cu atât e şi mai fericit; şi beserica încă e mai fericită în sărăcie liberă, dacă a ajuns să aleagă între două, decât fiind subjugată cu avuţii străine*."

Acceptarea unirii religioase cu străinii înseamnă, implicit, ştirbirea drepturilor naţionale, deoarece episcopii şi clericii străini vor introduce datini străine, vor aduce cu ei cântări şi rugăciuni care nu ne sunt familiare, ceremonii diferite şi, pe deasupra, se vor deda unor jocuri de culise urmărind îndepărtarea bărbaţilor noştri importanţi şi recurgând la tot felul de şicane. Arătând că aceşti străini „*vor negri pe bărbaţii noştri că sunt nedemni de încrederea guberniului* [şi] *unde vor vede doi-trei români*

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

împreună, vor zice că fac complot, nu cumva să se unească," iar „*dacă uniţii şi neuniţii trăiesc în armonie frăţească îi vor calomnia, vor opri căsătoriile între uniţi şi neuniţi*."

Pentru a înţelege mai bine realităţile clipei de faţă, Bărnuţiu îşi îndeamnă concetăţenii să facă apel la istorie, cea care „*ne învaţă din cele trecute, a preţui cele de faţă şi a prevede cele viitoare*," spre a cântări binele şi răul prin prisma intereselor naţionale. Aşezat pe acest postament edificator, Bărnuţiu judecă şi el totul din punct de vedere naţional şi din această perspectivă chiar unirea cu Roma o socoteşte un act de slăbiciune, o capitulare a românilor în faţa ungurilor, care au fost principalii artizani ai pierderii independenţei bisericii naţionale, căci, rupându-se de tradiţia legăturilor cu românii de peste Carpaţi, numai numele de episcop le-a mai rămas, iar puterea şi-a pierdut-o de tot, aceasta slăbind prin trecerea episcopiei sub autoritatea unor mitropolii ungureşti, în plus fiind îngrădită de facto de către teologul iezuit, însărcinat a ţine totul sub control. Împotriva teologului iezuit, Bărnuţiu are cuvintele de condamnare cele mai grele, aşa cum rezultă din peroraţia lui Toma: „*Unirea, zău fraţilor, pentru că după instrupciunea arhiereului de la Strigoniu şi de la Roma şi după diplomele cele ce le fabricau iezuiţii şi Strigoniul, arhiereul românilor numai numele de episcop l-avea, iar deregătoria episcopului o purta teologul, întru atâta cât arhiereul se putea zice vicariu teologului; acesta era cât mai mare şi arhiereului şi clerului, că arhiepiscopul nici a face vizităciune, nici a hirotoni, nici a pedepsi pe cei răi , nici vreo judecată a face, nici şerbitoriu a-şi băga sau a-i lăsa şi muta şi era ertaţi fără voia teologului, încă nici cărţi scrie şi a le trimite mai nainte de a le arăta teologului şi nici un sinod sau sfat a face întru care să nu fie îndreptătoriu teologul*." Episcopului român unit de la Blaj i s-a luat mai întâi numirea de arhiepiscop, apoi puterea de episcop, iar mai apoi mitropolia a fost total „îngropată" prin bula Papei din 1721. Pentru a fi cât mai convingător în argumentaţia sa, Bărnuţiu citează pe contele Bethlen Miklós care, în istoria sa, descrie modul plastic în care Apor l-a „îmbrobodit" pe episcopul român cu ocazia înscăunării şi preluând din istoria lui Şincai episodul cu privire la manipularea săvârşită de iezuiţi, „*ca să domnească peste cler şi peste români*."

Aceste pasaje din disputa conversaţionalnică dintre cei trei sunt aproape identice cu unele părţi din discursul lui Bărnuţiu de la Blaj din 3/15 mai, mergând chiar până la identitatea de formulare. Prin scoaterea în prim plan a acestor neajunsuri, Bărnuţiu nu voia decât să atragă atenţia şi mai mult asupra dezbinărilor şi lipsei de unitate naţională care s-a manifestat în sânul societăţii româneşti în anii care au urmat unirii cu Roma şi care a dus la confruntări şi disensiuni între români şi români, lupte religioase care au durat aproape 80 de ani. Pledoaria sa merge în direcţia păstrării „medicinei libertăţii" în orice împrejurare şi la nevoia de bărbaţi, care să ştie să reziste în faţa relelor timpului: „*Nu vă înşelaţi dară, o păstori mari, o căpitani, căci prezentele ... e*

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)

făţariu, ma[3] *viitorul va mustra fără frică şi va zice: aceşti bărbaţi erau datori în zilele lor a se lupta pentru beserică şi pentru libertatea ei. N-au făcut-o, au părăsit-o, alegerile i-au căzut, sinoadele i-au încetat, libertatea s-a stins! Ce mărire, ce viaţă poate să aibă mitropolia şi besericile ei fără de libertate? Sau ce libertate este aceea cându-i nici atâta nu-i ertat ca să-şi aleagă însuşi mire şi păstoriu pe bărbatul doritoriu?"* El semnalează totodată pericolul ca acest act, aparent important pentru naţiune, cum ar fi alegerea episcopului, dar de o mână de indivizi, să genereze o serie de consecinţe păgubitoare, dacă ele nu vor fi stăvilite din vreme. Între acestea, Bărnuţiu enumeră unele, cum ar fi: favorizarea apariţiei unei aristocraţii domnitoare peste cler, rezultată din canonicii sus-puşi, care ar întrerupe legătura frăţească cu clerul de jos şi cu poporul; că acest lucru ar putea genera „*spiritul măririi, al comodităţii, al servilismului*," al tolerării („*a-şi închide ochii*"), de abuzuri şi favoritisme etc.

Ideea de bază care străbate de la un capăt la altul lucrarea este că „*Biserica numai în libertate poate învia*" şi că această libertate trebuie în cele din urmă cucerită şi pusă în practică, astfel ca învierea mitropoliei românilor să fie cu adevărat reală, o sărbătoare pentru toţi. Finalul, în care Petru şi Pavel îşi exprimă încrederea în învierea mitropoliei, este de bun augur şi exprimă încrederea românilor uniţi în viitor.

Împărţită în două conversaţiuni sau acte, „piesa" lui Simion Bărnuţiu - căci poate fi socotită şi aşa - este, de fapt, o lungă disertaţie pe tema libertăţii bisericii şi a rolului bisericii naţionale faţă de naţiune, rol pe care ea trebuie să-l îndeplinească, reunind sub faldurile sale, în lupta pentru afirmare, atât pe uniţi, cât şi pe neuniţi. Ea semăna, de aceea, în mod surprinzător cu tipul de teatru (o academie, s-a spus), practicat şi anterior la Blaj, prin piesa ***A scolasticilor de la Blaj facere***, pe care, mai mult ca sigur, Bărnuţiu o va fi cunoscut din arhiva peste care el a păstorit la un moment dat.

Mai surprinzător ni se pare faptul că această piesă a lui Bărnuţiu a trecut aproape total neobservată până acum şi aproape nimeni nu s-a aplecat asupra ei. Fiind semnată „*Un român*," ea a dus în eroare chiar şi un spirit cunoscător şi prob ca D. Comşa, care, atunci când prezintă piesa, extrem de fugar şi superficial în ziarul ***Tribuna*** de la Braşov, unde ţinea o rubrică despre manuscrisele Blajului, nu ştia că autorul piesei ar fi Simion Bărnuţiu, prelungind astfel starea de incertitudine şi ambiguitate care plutea asupra manuscrisului. La 150 de ani de la redactarea lui, acesta ar merita din plin să fie redat, prin reeditare, cititorilor de astăzi, admiratori şi iubitori ai scrisului şi ideilor lui Simion Bărnuţiu.

[3] *Dar* (n. n.)

BDD-A19396 © 2008 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:25:52 UTC)